

Перекладацька інтерпретація жанротвірної лексики в літературі жахів

Вивчення лінгвістичних та перекладацьких особливостей функціонування того чи того жанру є перспективним напрямком в сучасній філологічній науці. Зокрема, якщо йдеться про жанр літератури жахів, адже сьогодні він працює на масового читача та користується неабиякою популярністю. Жанр об'єктивізується в мові, тому пізнати та вивчити його глибинну структуру та ознаки, що його утворюють можливо лише крізь призму художнього тексту. Жанр літератури жахів, або «чорний роман», що в зарубіжному літературознавстві займав другорядну позицію, а у вітчизняному взагалі ігнорувався зараз є найпопулярнішим жанром на сучасній літературній арені. Тяжіння сучасних філологічних студій до розробки текст-типологічних ознак тексту, а також спроби перекладознавців розробити тактики та стратегії відтворення тексту у його поліаспектному відношенні зумовлює актуальність цієї статті.

На основі фактологічного матеріалу дослідження нам вдалося виокремити певні текст-типологічні ознаки жанру літератури жахів, а саме:

- деталізація в описі зовнішності персонажів;
- хронотоп жанру;
- деталізація у описі емоцій персонажів.
- ефект сюжетного напруження.

Варта уваги і жанротвірна лексика жанру літератури жахів, адже саме вона формує лексико-семантичні поля твору, які потім в свою чергу створюють лексичні мікрополя та уніфікують жанрово-композиційну єдність твору. Розглянемо детальніше, що являє собою жанротвірна лексика жанру літератури жахів та які завдання ставить перед перекладачем автор оригіналу. За Е. Петровою, уся жанротвірна лексика жанру літератури жахів об'єднується під асоціативно-семантичним полем “horror” на основі емоційно-сміслової домінанти. Асоціативно-семантичне поле “horror” виокремлює, в свою чергу,

мікрополя: “fear” (страх); 2) “death”(смерть); 3) “supernatural phenomena” (надприродні явища); 4) “horrible animals” (жахливі тварини) [1, с. 5].

У нашому дослідженні ми частково розглянемо одне основне мікрополе АСП «horror»: “death”(смерть). Враховуючи, що дослідження має перекладознавчий характер, зазначимо, що під час аналізу прикладів на предмет знаходження перекладацьких тактик та стратегій, спиратимемось на класифікацію тематичних та жанрово-стилістичних змін у перекладі, що за А. Поповичем є наступними:

- 1) стилістичний відповідник;
- 2) стилістична субституція;
- 3) стилістична заміна – інверсія;
- 4) стилістичне підсилення;
- 5) стилістична типізація;
- 6) стилістична індивідуалізація;
- 7) стилістичне послаблення;
- 8) стилістичне нівелювання;
- 9) стилістична втрата [2, с. 53].

Розглянемо частково тематичну групу “evil”, що відноситься до мікрополя “death” (смерть) та є однією з найбільш вживаних лексем у творах досліджуваного жанру. Ось перший приклад:

You will rejoice to hear that no disaster has accompanied the commencement of an enterprise which you have regarded with such evil forebodings [3]. *Ти зрадієш, коли почувеш, що витівка, котра викликала у тебе такі похмурі передчуття, почалася цілком сприятливо* [4, с. 359]

В реченні спостерігаємо використання автором оригіналу прикметника “evil”, що в перекладі відображено як “похмурі”. Текст перекладу позбавлений емоційності. Такий переклад вважаємо не адекватним, оскільки лексема “evil” має потужне лексико-семантичне значення, що означає диявольський, злий. Переклад не відповідає інтенції письменника та ілюструє стилістичне послаблення.

Трохи далі по тексту:

But I have one want which I have never yet been able to satisfy; and the absence of the object of which I now feel as a most severe evil [3]. Мені бракує лише одного [4, с. 361]

Порівнюючи текст оригіналу і текст перекладу відразу помічаємо різницю в об'ємі, що є результатом перекладацької елімінації. Умисне використання автором оригіналу атрибутивного словосполучення “*severe evil*”, зворотній переклад якого міг би бути – “*найзапекліший ворог*” додає тексту емоційної експресивності та напруження, що зумовлено досліджуваним жанром, однак перекладач нівелював першочерговим задумом автора оригіналу вдавшись до перекладацького прийому елімінації, що, на нашу думку, є недалекоглядним рішенням.

Ще один приклад ілюструє стилістичне послаблення:

But it is a still greater evil to me that I am self-educated: for the first fourteen years of my life I ran wild on a common, and read nothing but our uncle Thomas's books of voyages [3]. Але найгірше те, що я вчився самотужки. Перші чотирнадцять років мого життя я гасав у полях і читав лише книжки про мандри з бібліотеки нашого дядечка Томаса [4, с. 362].

Текст перекладу очевидно ненасичений змістом, що був закладений в оригінал. Автор оригіналу вводить в текст прикметник з підсилювальним значенням “*great*” та іменник з потужним негативно-забарвленим відтінком “*evil*” , тоді як перекладач, очевидно застосовуючи стилістичне послаблення, відтворює словосполучення прикметником вищого ступеня порівняння «*найгірше*» послаблюючи інтенцію автора.

Ще один приклад:

I had determined, at one time, that the memory of these evils should die with me; but you have won me to alter my determination [3]. Колись я вирішив, що прикри спогади пройдуть разом зі мною, але знайомство з вами змінило моє рішення [4, с. 371].

В прикладі прослідковується заміна однієї частини мови іншою, а саме іменник у множині “*evils*” відтворено прикметником “*прикрі*”. Очевидним є стилістичне послаблення з боку перекладача, адже, знову ж таки, лексема потужної семантики “*evils*” під час відтворення як “*прикрі*” втрачає своє початкове значення та затушовується нейтральним відповідником. В прикладі спостерігаємо стилістичне послаблення.

Непоодинокі випадки, коли перекладач вдало відтворює жанротвірну лексику не залишаючи жодних підстав для оскарження:

I need not describe the feelings of those whose dearest ties are rent by that most irreparable evil; the void that presents itself to the soul; and the despair that is exhibited on the countenance [3]. *Не стану описувати почуття тих, у кого невблаганна смерть забирає найдорожчих, – чи страшна порожнеча в душі та відчай.* [4, с. 381-382].

У вищезазначеному прикладі проілюстрована точна кореляція перекладацького відповідника, що демонструє обдумане рішення перекладача. Автор оригіналу використовує лексему “*evil*”, в якій імпліцитно закладає роздуми героя саме про смерть, яка дуже часто раптово забирає близьких та рідних та навіює невблаганне горе. Перекладач відтворює лексему її стилістичним відповідником, що демонструє високий професіоналізм та не нівелювання авторським задумом.

Трохи далі по тексті:

These are the reflections of the first days; but when the lapse of time proves the reality of the evil, then the actual bitterness of grief commences [3]. *Такі роздуми перших днів; коли ж плин часу підтверджує нашу втрату, отут і починається справжнє горе* [4, с. 382].

У вищезазначеному прикладі бачимо яскравий приклад стилістичної заміни, яка не призводить до перекладацького покручу та досить вдало передає закладений автором оригіналу зміст. Лексема “*evil*”, що закладена автором оригіналу у твір як та, що символізує смерть та відповідну втрату знайшла адекватне відтворення в тексті перекладу.

Наступні приклади:

1) *It is the eve of St. George's Day. Do you not know that to-night, when the clock strikes midnight, all the evil things in the world will have full sway?* [5]. *Сьогодні переддень Святого Георгія. Хіба вам не відомо, що сьогодні вночі, як тільки проб'є північ, нечиста сила володарюватиме на землі?*[6, с. 13]

2) *He would not answer at first, but on learning that I was English, he explained that it was a charm or guard against the evil eye.* [5] ... *спочатку він не хотів мені відповідати, але довідавшись, що я англієць, пояснив, що це слугує немовби талісманом і захистом від лихого ока* [6, с. 14]

Знову ж таки, перший приклад ілюструє вдале відтворення атрибутивного словосполучення “*evil things*” стилістичним відповідником «нечиста сила», що зберігає емоційне навантаження першотвору в рамках жанру. Другий приклад, в свою чергу, демонструє відтворення атрибутивного словосполучення “*evil eye*” українським відповідником “*лихе око*”. Перекладач використав стилістичний відповідник у вигляді частини українського прислів'я, враховуючи культурні особливості мови перекладу.

Отже, базуючись на проведеному дослідженні, доходимо висновку, що, найчастіше під час перекладу жанротвірної лексики літератури жахів ми можемо спостерігати стилістичне послаблення, тобто недостатню увагу перекладача до відтворення лексичної одиниці. В деяких випадках прослідковується адекватне відтворення лексем, а в деяких взагалі стилістична втрата, тобто їх елімінація.

Література

1. Петрова Е.В. Жанрообразующая лексика англоязычного черного романа: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд.филол.наук: спец. 10.02.04 «Германские языки»/ Е.В. Петрова. – Санкт-Петербург, 2002. – 19 с.
2. Попович А.А. Проблемы художественного перевода / А.А. Попович. – М.: Наука, 1980. – 199 с.

3. Shelly M. Frankeinstein or the Modern Prometheus – access mode to the resource: <http://www.literature.org/authors/shelley-mary/frankenstein/>
4. Шеллі М. Франкенштейн, або Сучасний Прометей /М. Шеллі // Пер. І.Л. Базилянської. Х.: ВД «ШКОЛА», 2009. – 528 с.
5. Stocker B. Dracula – access mode to the resource: <http://www.literature.org/authors/stoker-bram/dracula/>
6. Стокер Б. Граф Дракула / Б. Стокер // Пер. І.Л. Базилянської. Х.: ВД «ШКОЛА», 2009.– 528 с.